

Zenia Stampes tale ved åbningen af Kulturmødet Mors

Taler

Zenia Stampe
Kulturminister

Dato

20. august 2026

Sted

Nykøbing Mors, Folkescenen
Kulturpladsen

- 1 Tak for invitationen. Det er en drøm at stå her som kulturminister.

For et år siden besluttede jeg ellers at sætte alt ind på at få et svinevalg. Jeg udskiftede garderoben fra høje hæle og premierekjoler til gummistøvler og arbejdstøj.

5

Og vi fik et svinevalg, og det er jeg stadig svinestolt over. Men så ringede min partileder og spurgte, om jeg ville være Danmarks kulturminister. Det krævede lidt rekalkibrering.

10

Men det var faktisk ikke så svært. Jeg skulle bare minde mig selv om, hvordan jeg overhovedet kom til at brænde så meget for dyrevelfærd, natur og landbrug. For det hele startede jo med kunsten og kulturen.

15

Det var Allan Ottes landskabsmalerier og Mathilde Walther Clarks bog, *Det blinde øje*, der for første gang tog mig ind bag stalddørene i det industrialiserede landbrug.

20

Det var Charlotte Weizes roman *Rosarium*, der fik mig til at tænke over forbundetheden mellem mennesker og natur.

25

Det var Theis Ørntofts roman, *Jordisk*, der fik mig til at forstå, at jorden altid er i bevægelse, og at selv de hårdeste og mest livløse materialer ofte er et resultat af meget langsomme processer.

Og det var jo den frie presse, der med tv-dokumentarer, grundig research og fotojournalistik åbnede alles øjne for de døde fjorde og lidende grise, og som for alvor fik bolden til at rulle.

Jeg skulle ikke være minister for de strukturelle forandringer, svinevalget banede vejen for. Men jeg blev til gengæld minister for de vinde, der skabte – og hele tiden skaber – forudsætningerne for forandring.

35 Kultur er en superkraft. En af mine egne helt store idoler, den israelske historiker Yuval Noah Harari, mener ligefrem, at det er evnen til at skabe fortællinger, der er menneskets helt særlige superkraft, og som har gjort os i stand til at erobre hele kloden.

40 Det er den, der gør os i stand til at samarbejde i større og mere komplekse grupper end noget andet dyr. Og det er evnen til hele tiden at justere eller skabe nye fortællinger, der gør os i stand til at omstille os til nye vilkår.

Jeg er enig. Kulturen er vores super kraft.

45

Men det er en usynlig superkraft, som ofte undervurderes på Christiansborg.

For det er så meget nemmere at tale om strukturer, tabeller, diagrammer og paragraffer. Også selvom vi måske godt ved, at løsningen ikke er en ny paragraf
50 eller et ændret organisationsdiagram, men en ny fortælling.

Det føles også en lille smule farligt og forbudt at tale om kultur som politiker. For vi har jo set, hvor galt det kan gå, når magten sætter sig på kulturen og spænder den for sin egen vogn. Derfor er mange politikere opdraget til at holde
55 kulturen i behørig armlængde. Ikke af uvilje, men af hensyn til kulturen.

Men vi befinder os midt i et historisk vendepunkt. Og jeg tror, vi bliver nødt til at række ud efter kulturen og aktivere dens superkraft, hvis vi skal redde vores menneskelighed og dermed menneskehed.

60

For en anden superkraft har ramt os: Kunstig intelligens.

Teknologi har altid været en drivkraft for forandring i menneskehedens historie. Da vi lærte at lave ild, kunne vi pludselig tilberede maden, så den blev lettere at
65 fordøje. Det frigav energi fra maven til hjernen, og vi begyndte at udvikle sprog, tænke abstrakt og udvikle kultur. Vi blev homo sapiens.

Siden har teknologen befriet os fra en masse fysisk og praktisk arbejde.

70

Men nu er der flyttedag igen. Ikke fra mave til hjerne eller fra hånd til ånd. Men fra menneske til maskine. For denne gang har vi opfundet end teknologi, der kan gøre hjernearbejdet for os. Så nu er vi ved at lave selskabstømning på os selv.

75

Meget sigende er vores største bekymring ikke længere at sikre mad nok til mennesker. Men at sikre energi nok til datacentre.

80

Jeg er ikke bange for, at kunstig intelligens bliver for klog. Jeg er bange for, at kunstig intelligens gør os dumme.

For hvorfor bruge tid på at tænke en tanke til ende og formulere sig, når maskinen kan gøre det for os?

85

Jeg er nok ikke den eneste, der har bidt mærke i, hvordan nettet pludselig flyder over med lange, velformulerede (og mistænkeligt perfekte) tekster. Jeg tager mig selv i at tænke, om kunstig intelligens virkelig gør os så meget klogere og mere velformulerede, eller om det tværtimod dækker over en stigende sproglig og kognitiv uformåenhed?

90

Jeg begynder at tvivle på, om det virkelig er tanker og ord, der er vokset ud af et ægte menneskes hjerne. Og allerede dér, er der noget autenticitet og tillid, der går tabt.

95

Men der er også noget større på spil. For hvad sker der med os mennesker, hvis vi mister evnen til selv at tænke og formulere os abstrakt? Og hvad sker der med menneskeheden, hvis de fortællinger og det sprog, vi indretter vores liv og samfund på, ikke længere er menneskeskabt men maskinskabt?

100

I sommer var jeg på rundtur i de baltiske lande med min familie. Vi var bl.a. i Riga, der er verdenskendt for sin jugend-arkitektur. Og mens jeg gik rundt og beundrede husfacader, udsmykninger, tapeter og kunsthåndværk, synes jeg faktisk, at jeg blev ramt af en slags klarsyn.

105

Jugend opstod i starten af 1900-tallet som en slags modreaktion på industrialiseringen. I stedet for at kaste håndklædet i ringen og overgive sig til

masseproduktionen, besluttede arkitekter og håndværkere sig for at gøre deres
ypperste for at vise, hvad vi mennesker kan, som maskinerne, fabrikkerne og
110 samlebåndet ikke kan.

Og det er jo præcis sådan, vi skal møde kunstig intelligens. Vi må ikke læne os
tilbage og få maskinerne til at gøre alting for os. Vi må læne os frem og insistere
på at kunne selv. Jo mere viden og kundskab vi lægger ud til kunstig intelligens,
115 desto mere skal vi insistere på at vide og kunne selv. Både for at bevare vores
individuelle suverænitet. Men også for at fastholde fornemmelsen af, hvad der
er ægte menneskeligt.

I Danmark havde vi også en bevægelse, der mindede om Jugend. Den gik under
120 navnet skønvirke og viste sig både i byggeri og kunsthåndværk.

Da jeg blev minister, tillod jeg mig at tale om mig selv som minister for det
menneskeskabte. Men da jeg gik rundt i Riga, voksede drømmen til noget
endnu større.

125 Hvad med, at vi laver en ny bevægelse. En bevægelse for det menneskeskabte.

Menneskeskabt håndværk.

130 Menneskeskabt kunst.

Menneskeskabt journalistik.

Menneskeskabt filosofi. Osv.

135 Vi kunne jo kalde den for: Menneskevirke!

Kilde

Manuskript modtaget fra taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler

140

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Folkemødetale, Radikale Venstre, Åbningstale

145 **URI**

150

155

160

165

170

175

180